

mérésére, hogy az itt létesítendő kavicsbánya területén előfordulnak-e régészeti lelőhelyek, melyek a bányászati tevékenységgel kapcsolatban esetleges óvintézkedéseket tehetnek indokoltá.

A vizsgált kb. 42 hektáros terület Szihalomtól K-re, az Ostoros-patak Ny-i és D-i partján található, a leendő M3-as autópálya nyomvonalától közvetlenül É-ra (hrsz. 035/17-31). A felszín itt alapvetően sík, a legnagyobb szintkülönbség kb. 1,5 m-es.

A bányatelek két részre tagolható. A K-re eső rész egy 700 m hosszú, 100 m széles, lapos, szalagszerű föld-sáv az Ostoros-patak és a leendő autópálya nyomvonal között. A terepbejárás idején az egész terület parlagon hevert, a megfigyelési viszonyok rendkívül kedvezőtlenek voltak. Az I. sz. lelőhelyen, a bányatelek É-i határát jelző 7-es sz. pont közelében a kerámiatöredékek egy kb. 100 méteres átmérőjű foltban fordultak elő a legsűrűbben. Néhány cserépdarabon kívül két obszidián szilánk és egy hidrokvarcit penge került elő a felszínen. Az újkőkori leleteken felül egy szarmata kerámiadarabot is találtunk. A leletanyag mennyisége a bejárt terület nagyságához képest elenyésző, de ez lehet, hogy csak a rossz megfigyelési viszonyoknak köszönhető.

A bányatelek nagyobbik részét egy téglalap alakú, 750×500 m nagyságú, szántott, illetve bevetett terület képezi, amelyik az Ostoros-pataktól Ny-ra és DNy-ra terül el. Ezen a részen, ideális megfigyelési viszonyok mellett, újabb két lelőhelyet fedeztünk fel.

A II. sz. lelőhely a bányatelek határát jelző 4. sz. pont környékén található egy kb. 50–60 cm magasra kiemelkedő, kör alakú dombocskán. Az Ostoros-patak innen mintegy 40 m-re K-re kanyarodik É-felé. A felszíni leletek szóródása a dombocská teljes területén, azaz egy kb. 140 m-es átmérőjű kör mentén megfigyelhető volt, de a lelőhely nem korlátozódik teljes mértékben a domb zónájára, hanem ÉNy-i irányban kissé túllép azon. A kevés számú lelet apró újkőkori kerámiadarab, hidrokvarcit és obszidián pengeszilánk.

A III. sz. lelőhely a bányatelek és egyben az egész terület legmagasabb pontja környékén terül el, szórva nyosan előforduló kerámiadarabok jelezték. A töredékek kisméretű, díszítetlen, jellegtelen darabok, kisebb részükben újkőkoriak, nagyobb részben egyéb őskori, vagy népvándorlás kori darabok. Az őskori darabokat két kőpenge egészíti ki. Az itt lokalizált lelőhely akár 120×100 m nagyságú is lehet, de az is elképzelhető, hogy csupán néhány objektum rejtőzik a felszín alatt.

DOMBORÓCZKI LÁSZLÓ

225. Mezőszemere, Jeges-, Kereszt- és Ostoros-dűlő (Heves megye) U, B, Sza

Az ARGON Kft. megbízásából 2000. június végén, július elején, régészeti terepbejárást végeztünk a Mezőszemeréhez tartozó Jeges- és Ostoros-dűlőn annak felmérésére, hogy az itt létesítendő, Mezőszemere II. elnevezésű bányaterületen előfordulnak-e régészeti lelőhelyek.

A vizsgált kb. 60 hektáros terület Mezőszemerétől 2 km-re ÉK-re, az Ostoros-patak és a tőle Ny-ra eső É-D-i irányú fasor közötti területen található, ott, ahol a DNy-ÉK irányú Barátság II kőolajvezeték találkozik az Ostoros-patakkal (hrsz. 065/9–12). A domborzat errefelé sík, a legnagyobb szintkülönbség kb. 1,5 m-es.

A bányatelek kb. 9/10 része a patak és a fasor közötti területre esik. Ezen a területen a terepbejárás idején búzát, illetve egy kis sávban árpát termesztettek, de a megfigyelési viszonyok a fentiek ellenére nem voltak nagyon kedvezőtlenek. A kőolajvezetékétől É-ra eső részen, az Ostoros-patak Ny-i partja mentén elterülő 250–300 m-es sávban 4 régészeti lelőhelyet lokalizáltunk (1–4. lelőhelyek). Ezek egymás közelében, szinte egymás mellett találhatóak, sőt közöttük kisebb átfedések is vannak. Elkülönítésüket egyrészt az eltérő korú leletanyag, másrészt a tagolt domborzati egységek indokolták. A lelőhelyek mindegyike egy-egy kisebb magaslatához kötődik, illetve ezek közvetlen környezetét jelenti. Az 1. sz. lelőhely a bányatelek É-i határát képező erdősávtól D-re került elő, illetve attól a helytől DNy-ra, ahol az Ostoros-patak K-Ny-i irányból ÉNy-DK irányra vált. A lelőhelyre szarmata cserepek felszíni szóródása utalt. Ettől Ny-ra és D-re, egy markánsabban kiemelkedő magaslaton és annak D-i, DK-i lejtőjén került elő a 2. sz. lelőhely, melyet főleg újkőkori, az alföldi vonaldíszes kultúra kerámiatöredékei jeleztek. Az ettől a dombtól Ny-ra eső kisebb magaslaton került elő a 3. sz. lelőhely, melyet szarmata és AVK kerámiadarabok felszíni szóródása alapján határoztunk le. A bányatelek ÉNy-i sarkában, az árpaföldön találtuk meg a 4. sz. lelőhelyet, melyet szintén szarmata kerámiadarabok jeleztek.

A kőolajvezetékétől D-re eső részen két lelőhely került elő (5–6. lelőhelyek). Mindkét esetben ugyancsak egy-egy kisebb kiemelkedés környezetében szóródtak a leletek a felszínen. Az Ostoros-patak közelében húzódó 5. sz. lelőhelyre alföldi vonaldíszes, bronzkori és szarmata edénytöredékek utaltak, míg a pataktól távolabb eső 6. sz. lelőhelyet alföldi vonaldíszes kerámiadarabok szóródása jelezte.

A bányatelek maradék (1/10) része, a fasortól Ny-ra eső terület, két részre osztható. A megfigyelési viszonyok ezen a 2 hektáron eléggé rosszak voltak, de nagy biztonsággal állítható, hogy itt régészeti lelőhellyel nem kell számolni. A kőolajvezetékétől É-ra eső 2,5 hektáron ottjártunkkor nem volt növénytakaró, ezért itt kiváló megfigyelési körülmények adódtak. A terület É-i felén, a felszínen szóródó nagy mennyiségű, főleg szarmata kerámiadarab alapján, egy újabb régészeti lelőhelyet valószínűsíthetünk. Ez már a kereszt-dűlői 1. sz. lelőhely, mely valószínűleg a szomszédos jeges- és ostoros-dűlői 3. sz. lelőhely folytatásának is tekinthető, bár lehet, hogy ez inkább a bányatelektől Ny-ra eső részhez kötődik, ahol egy domb tetején és K-i lejtőjén szintén egy nagyobb lelőhely húzódnak. Ez utóbbi a Kereszt-dűlő 2. sz. lelőhely, melyen a szarma-

ta cserepek mellett újkőkori alföldi vonaldíszes töredékeket is megfigyeltünk.

A legintenzívebbnek a Jeges- 4. sz. és a Kereszt-dűlő 1–2. sz. lelőhelyek tűntek, majd pedig a Jeges- 1., 2. és 3. sz. lelőhely. Az 5. és a 6. sz. lelőhely kifejezetten gyér felszíni leletanyagot szolgáltatott.

DOMBORÓCZKI LÁSZLÓ

226. Mezőszemere, Szihalmi út

(Heves megye) B, LT, Sza

A MOL-vezeték Heves megyén keresztülhaladó nyomvonalán a beruházással párhuzamosan megelőző feltárásokat végzett a Heves Megyei Múzeumi Igazgatóság. 2000. február 28. és augusztus 4. között dolgoztunk, melyhez az anyagi fedezetet 8 M Ft értékben a MOL Rt. biztosította.

A 350 m hosszú lelőhelyen összesen 107 településmaradványt és három sírt tártunk fel. A bronzkor korai vagy középső fázisát csak néhány gödör jelzi. A La Tène C korú telep egy házrészletből s pár gödörből áll. A feltárt objektumok túlnyomó többsége császárkori: gödör, ház, kút és egy füstölő. Az egyik gödör fenekén emberi maradványokra bukkantunk. A leletanyag zöme kerámia: korongolt szürke és téglaszínű asztali edények darabjai, kevés kézzel formált házi kerámia, elenyésző díszített töredék. A kézi korongolt, csillámos homokkal és apró kavicsal soványított fazekak töredékei már a telep életének kései fázisát jelzik. Ezt erősíti a zöldmázás római import kerámiatöredék felbukkanása is. Orsógomb, csontkorcsolya, kevés fémanyag és vassalakmaradvány egészíti ki a leleteket. A teleprészlet a Kr. u. 4. századra datálható.

A lelőhely délkeleti részén egy késő római-kora népvándorlás kori temető három sírját sikerült megmenteni. A téglalap alakú, nagyméretű sírgödörök iránya D-É. Az 1. sír rítusa – kőpakolásos temetkezés árokkal kerítve – igazi kuriózumnak számít az alföldi szarmaták területén. Mindegyik temetkezés bolygatott volt. A három női sírből előkerült szegényes leletanyag az Alföld peremén élő szarmata népességhez köthető. A szokványos tárgyak (fibula, övcsat, karperec, korall-, borostyán- és üveggyöngyök, vasár, orsógomb) mellett egy csontfésűt találtunk. A viselet egyes elemei (dobozfibula, gyöngyfűzér a boka körül) és bizonyos régészeti jelenségek (kőpakolás, körárok) erőteljesebb keleti vonásokat mutatnak. A leletek a Dobó István Vármúzeumba kerültek.

VÁRADI ADÉL

227. Mezőzombor, Temető

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, R, B, Sza

A községi temető területén sírásás közben régészeti leletekre bukkantak. A helyszíni szemle során egyértelműen bebizonyosodott, hogy a leletanyag újkőkori, a cserepanyag a Tiszadob-csoport jellegzetes vonásait hor-

dozza. A leletanyagból egy szimbolikus jelű arcós edény nem sokkal a feltárást követően közlésre került.¹⁵

Az ásatás során gépi földmunkával jelentős földmennyiséget megmozgattunk, melynek eredményeként vegyesen jelentkeztek a különböző korok másodlagos helyzetű leletei. Újkőkori (alföldi vonaldíszes kultúra, Tiszadob kultúra, Bükk kultúra), rézkori (Bodrogkeresztúri kultúra), kora bronzkori (Nyírség csoport?), késő bronzkori (Kyjatice kultúra) és főleg római császárkori (szarmata) cserepeket hozott felszínre a gépi feltárás.

A lelőhelyen több sír feltáráására is sor került, melyek közül kettő újkőkori, nyolc pedig a középső bronzkori Füzesabony-kultúra jellegzetes vonásait hordozta. Az újkőkori és rézkori (Bodrogkeresztúri kultúra) településrészeket jelentős számú szarmata gödör bolygatta.

Konzulens: dr. Kalicz Nándor; az ásatáson részt vettek: Patai Róbert régész, Jordán Viktória, Veres János egyetemi hallgatók és Homola Krisztina rajzoló.

Koós JUDIT

228. Mezőzombor, Temető utca

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kö

2000. október 5-én lakossági bejelentés nyomán szemlét végeztem a helyszínen, ahol gázvezeték fektetése közben emberi csontokat találtak. A gödört a helyszíni szemle idejére már betemették. Az árkot ásó gépkezelő elmondása szerint több folt nyomai látszottak a gödör falában, amelyek egy sorban húzódtak. Egy helyi lakos a kitermelt földből jó megtartású emberi csontokat és egy koporsókapcsot gyűjtött, amelyen famaradványok láthatók. A leleteket a Herman Ottó Múzeum számára átadta. A helyszíni szemle során az útról jellegtelen kerámiatöredékeket gyűjtöttünk. Részletesebb vizsgálódásra nem volt lehetőségünk, mivel a területet egyik oldalról zártkert, a másik oldalról lucernás határolja. Az előkerült csontok és koporsókapocs alapján valószínűleg egy középkori temető sírjait bolygatták meg.

PATAY RÓBERT

229. Miskolc, Bükk-szentlászló, Nagysánc

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B, V

2000. december 18-án helyszíni szemlét végeztem a közigazgatásilag Miskolc városhoz tartozó Bükk-szentlászló községben a Nagysáncon lévő ismert őskori földvár területén.

Tudomásunk volt a lelőhely folyamatos rongálásáról. A helyszín a községi temetőtől a vár fennsíkja felé vezető földút mellett, a temető bejáratától kb. 50 méterre található. Itt egy kb. 5×3 méteres területen a vízszintes felületig elhordták a vár egy itt húzódó sáncának falát. A humuszos fekete földdel a közeli temető

15 KALICZ N.–KOÓS J.: Újkőkori arcós edények a Kárpát-medence északkeleti részéből; HOMÉ 39 (2000) 15–44.